

RECHTVAARDIG IN DE KLAS

Handleiding voor de leerkracht

Inhoudstafel

Handleiding voor de leerkracht	0
I. Praktische Fiche	1
II Instructies	2
1. Inleiding	3
2. De video's bekijken.....	3
3. Pauze en herschikken van het lokaal	4
4. Debriefing van het proces.....	5
5. Voorbereiding van het rollenspel	5
6. Het rollenspel.....	6
7. Het vonnis	7
8. Bijlage	9
BIJLAGE : theoretische toelichting.....	12
De actoren in een correctionele rechtszitting	15
1. De rechtzoekenden	15
2. De actoren	15
Het verloop van een correctionele rechtszitting	16
Vóór de rechtszitting:	16
Tijdens de rechtszitting:	16
Na de rechtszitting:	17
Woordenlijst:	18

I. Praktische Fiche

 Doelgroep	Voor de 2 ^{de} en 3 ^{de} graad secundair onderwijs, alle richtingen
 Aantal	8 tot 24 leerlingen
 Duur	4 uur, het liefst opeenvolgend
 kort beschrijving	De leerlingen maken kennis met justitie door een rechtszaak van de correctionele rechtbank te bekijken. Daarna kruipen zij tijdens een rollenspel in de huid van de beschuldigde, het slachtoffer, de procureur, de rechter of de advocaat.
 Leerdoelen	De leerlingen laten kennis maken met het Belgisch rechtssysteem met de nadruk op de correctionele rechtbank van eerste aanleg. De leerlingen kunnen zich verplaatsen in de huid van de actoren door middel van een rollenspel. De leerlingen kennen het verloop van een proces.
 Materiaal	Computer en beamer of smartboard Observatiefiches Dossiers voor de verschillende rollen
 Te gebruiken documenten	Observatiefiches De feiten van de zaak Dossiers van het rollenspel

II Instructies

Inleiding bij de tool

Beste leerkracht

Hieronder vindt u de nodige informatie om de workshop "Recht-vaardig?" zelfstandig in de klas te geven.

Daartoe hebt u de volgende documenten nodig:

Observatiefiches

De observatiefiches zijn de fiches die de leerlingen krijgen vooraleer ze naar het opgenomen proces kijken. Ze worden verdeel volgens het aantal leerlingen (zie tabel 1 p 7). Dat proces is een fictief proces dat opgenomen is men mensen die in het werkveld zelf staan. Het is dus een waarheidsgetrouw proces.

Dossiers

In de dossier wordt de case beschreven die de leerlingen zullen naspelen. Er zijn 6 verschillende dossiers, 1 voor elk rol. Op het eerste blad kan u steeds zien welke rol er in het dossier beschreven staat. De leerlingen die de burgerlijke partij geobserveerd hebben tijdens de video moeten onderling uit maken wie slachtoffer zal zijn en wie advocaat.

Scenario van de **pedagogische tool "Recht-vaardig?"**

1. Inleiding

Materiaal bij deze stap

Observatiefiches

Tabel 'organisatie justitie'

Duur

20 minuten

Beschrijving

De leerkracht leidt de activiteit in. Hierbij wordt uitgelegd wat een correctionele zitting inhoud, welke rol de actoren daarin spelen en waar ze zitten. (rechter(s)- procureur - Advocaat van de verdediging – advocaat van de burgerlijke partij – griffier – slachtoffer – dader).

De leerkracht deelt de observatiefiches willekeurig uit. De leerlingen mogen hun rol niet kiezen (het aantal van elk observatiefiche vindt u in tabel 1 hieronder). De observatiefiches worden uitgelegd en de leerlingen worden op de hoogte gebracht dat ze naar een proces gaan kijken waar ze twee personen aandachtig moeten observeren met behulp van de observatiefiche.

2. De video's bekijken

Materiaal bij deze stap

Computer en beamer of smartboard

Duur

30 minuten (1film) of 60 minuten (2 films)

Beschrijving

Op voorhand bepaalt u of u de twee processen laat bekijken of één. Als u beslist om de twee video's te bekijken, herhaalt u onderstaande stappen.

U start het fictief proces met onderstaande link (beide processen staan hier onder elkaar)

<https://vimeo.com/361250312/3cdd2f5033>

<https://vimeo.com/361253234/5dd853349e>

Eventueel kan er pauze ingelast worden tijdens het bekijken van de video. Op die manier kunt u nagaan of de leerlingen nog mee zijn met het proces en de rol van de verschillende actoren snappen en wat de verschillende partijen vragen.

Na het bekijken van de video vraagt u aan de leerlingen of de verdachte schuldig is of niet en welke straf hij kan krijgen.

Daarna start u de uitspraak met onderstaande link:

<https://vimeo.com/361248559/521e64e54b>

<https://vimeo.com/361256051/0f64f07a78>

3. Pauze en herschikken van het lokaal

De tafels worden klaar gezet voor de voorbereiding van het rollenspel

- 6 tot 11 leerlingen: 4 tafels
- 12 tot 24 leerlingen: 8 tafels

4. Debriefing van het proces

Materiaal bij deze stap

De ingevulde observatiefiches

Duur

30 min

Beschrijving

De leerkracht vraagt aan de leerlingen om in groepjes plaats te nemen: alle rechters zitten samen, alle procureurs enz. de leerlingen zijn dus in vier groepen verdeeld. De leerkracht herhaalt kort wat de leerlingen gezien hebben op het proces en vraagt of de leerlingen alles begrepen hebben. Daarna discussiëren de leerlingen in groep over het proces. Een woordvoerder van elke groep brengt het resultaat van de discussie naar de rest van de klas. De andere leerlingen kunnen daarop reageren, vragen stellen enz.

5. Voorbereiding van het rollenspel

Materiaal bij deze stap

De feiten van de zaak

Dossiers van het rollenspel

Duur

1 u

Beschrijving

De leerlingen zitten volgens hun rol aan een tafel. Als er 14 leerlingen of meer zijn moet het proces twee keer gespeeld worden. In dat geval zal de leerkracht elke groep in twee verdelen. De helft van elke groep neemt dan plaats aan de vier vrije tafels.

De leerkracht legt aan de leerlingen uit dat ze een rollenspel zullen spelen en dat iedereen de rol op zich neemt die beschreven staat op zijn observatiefiche.

Daarna deelt de leerkracht "dossiers van het rollenspel" uit. Deze dossiers zijn verbonden aan de rol die de leerling moet spelen. De leerkracht leest "de feiten waarover het in deze gaat" voor, de leerlingen volgen op hun individueel dossier.

Na de feiten geeft het dossier instructies wat de leerling precies moet doen tijdens het rollenspel.

- De rechters bereiden de zitting voor. Zij herlezen de feiten en stellen de vragen op die ze zeker aan de betrokken partijen willen stellen. Ze nemen ook kennis van het verloop van de zitting en zorgen er voor dat iedereen op het juiste moment het woord krijgt. Er wordt op gewezen dat ze tijdens het proces nota moeten nemen, van de eisen en vragen die gesteld worden.
- De leerlingen die de burgerlijke partij hebben geobserveerd, moeten eerst akkoord gaan wie het slachtoffer is en wie de advocaat. Daarna bereiden zij samen het proces voor.
- De advocaat van de burgerlijke partij bereid het pleidooi voor: de feiten worden nagelezen en de elementen eruit gehaald die kunnen wijzen op mogelijke schade die Steven (het slachtoffer) heeft opgelopen. En deze schade moet uiteraard vergoed worden.
- Het slachtoffer creëert een biografie rond zijn personage zodat om de vragen van de rechter(s) te kunnen beantwoorden.
- De leerlingen die de verdedigende partij hebben geobserveerd, moeten eerst akkoord gaan wie de daders zijn en wie de advocaten en ze moeten kiezen wie Pablo en wie Tim is. Daarna bereiden zij samen het proces voor.
- De advocaten van de verdedigende partij bereiden hun pleidooi voor: de feiten worden nagelezen en de elementen eruit gehaald die in het voordeel zijn van klant.
- De beklaagden creëren een biografie rond hun personage zodat zij de vragen van de rechter(s) kunnen beantwoorden.
- De procureurs bereiden hun pleidooi voor: zij vertellen de feiten en tonen de schuld aan van de beklaagden.

De leerkracht gaat in de groepen langs om hulp te bieden en vragen van de leerlingen te beantwoorden en zegt bij de rechters dat er één voorzitter is en twee bijzitters. Deze verdeling in de groep moet duidelijk zijn vooraleer het proces start.

6. Het rollenspel

Materiaal bij deze stap

De feiten van de zaak
Dossiers van het rollenspel

Duur

30 min.

Beschrijving

De leerkracht schikt het lokaal op een dusdanige manier dat er een rechtszaak kan doorgaan. U probeert daarbij de realiteit zo dicht mogelijk te benaderen.

De leerkracht vraagt de spelers van de eerste groep hun plaats in te nemen, de tweede groep is het publiek.

De leerkracht neemt de rol van griffier op. Zo zit u dicht bij de rechters om hulp te bieden als deze fouten maken bij het verloop van het proces. U schrijft ook op wat alle partijen vragen/eisen van de rechtbank.

Beide groepen spelen het proces tot en met het beraad maar doen geen uitspraak. Zo kan de ene groep de andere niet beïnvloeden in hun oordeel. Hierbij wordt volgende volgorde bewaakt door de rechter(s):

- De voorzitter opent de zitting met de woorden: "Ik verklaar de zitting voor geopend".
- De voorzitter controleert de identiteit van beide beklaagden.
- De advocaat van de burgerlijke partij neemt het woord. Indien de rechtbank dit wenst kan daarna het woord aan het slachtoffer gegeven worden met de woorden: "Hebt u daar nog iets aan toe te voegen?".
- De procureur neemt het woord.
- De advocaten van beide beklaagden nemen na elkaar het woord.
- De rechtbank ondervraagt beide beklaagden. Alle partijen kunnen op hun antwoorden reageren. Ze vragen daarvoor het woord aan de rechtbank.
- De beklaagden krijgen het laatste woord.

7. Het vonnis

Materiaal bij deze stap

De feiten van de zaak

Dossiers van het rollenspel, ingevuld door de rechters

Duur

10 min.

Beschrijving

De leerkracht vraagt aan de rechters om in beraad te gaan. Tijdens het beraad moeten de rechters nagaan of

- De beklaagde schuldig is of niet

- Welke straf de beklaagde zal krijgen
- Indien de beklaagde schuldig is, welke straf moet hij krijgen
- Of er een schadevergoeding toegekend wordt en zo ja hoe hoog die schadevergoeding moet zijn.

De rechters lezen hun vonnis voor aan de klas. Bij een groot verschil in vonnis bij de twee groepen kan er een klasgesprek volgen over de redenen van dat verschil.

8. Bijlage

Tabel 1 : verdeling van de observatiefiches volgens het aantal leerlingen																							
Aantal II Rollen	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24				
Rechter	1	1	1	2	3	3	2	3	4	4	4	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Procureur des Konings	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Advocaat verdediging	3	4	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Avocaat burgerl.partij	1	1	2	2	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	6	7	8	8	8	8	8

Tabel 2a: Tabel voor groepsverdeling rollenspel voor 1 groep								
Aantal II Rollen	6	7	8	9	10	11	12	13
Rechter	1	1	1	2	2	2	3	3
Procureur des Konings	1	1	1	1	2	2	2	2
Advocaat verdediging	2	2	2	2	2	2	2	3
Avocaat burgerl.partij	1	1	1	1	1	2	2	2
Slachtoffer	LKR	LKR	1	1	1	1	1	1
Beschuldigde	1	2	2	2	2	2	2	2

Tabel 2b: Tabel voor groepsverdeling rollenspel voor 2 groepen

Aantal II \ Rollen	14 7+7	15 8+7	16 8+8	17 9+8	18 9+9	19 10+9	20 10+10	21 10+11	22 11+11	23 11+12	24 12+12
Rechter	1+1	1+1	1+1	2+ 1	2+ 2	2+ 2	2+ 2	2+	2+2	2+3	3+3
Procureur des Konings	1 + 1	1 + 1	1 + 1	1 +1	1 +1	2 +1	2 +2	2+2	2+2	2+2	2+2
Advocaat verdediging	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2
Avocaat burgerl.partij	1 + 1	1 + 1	1 + 1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+2	2+2	2+2	2+2
Slachtoffer	LKR	1 (2x)	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1
Beschuldigde	2+ 2	2+ 2	2+ 2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2

BIJLAGE : theoretische toelichting

Je vindt hier enkele theoretische elementen over het gerecht, die je zullen helpen om je tijdens het eerste deel van de workshop wat zekerder te voelen. Het is vooral de bedoeling om wat verduidelijking te geven over de correctionele rechtbank.

De bevoegdheden van de rechtbanken in een notendop!

De **burgerlijke rechtbank** behandelt alle zaken die door de wetgever niet uitdrukkelijk zijn toegewezen aan een andere rechtbank.

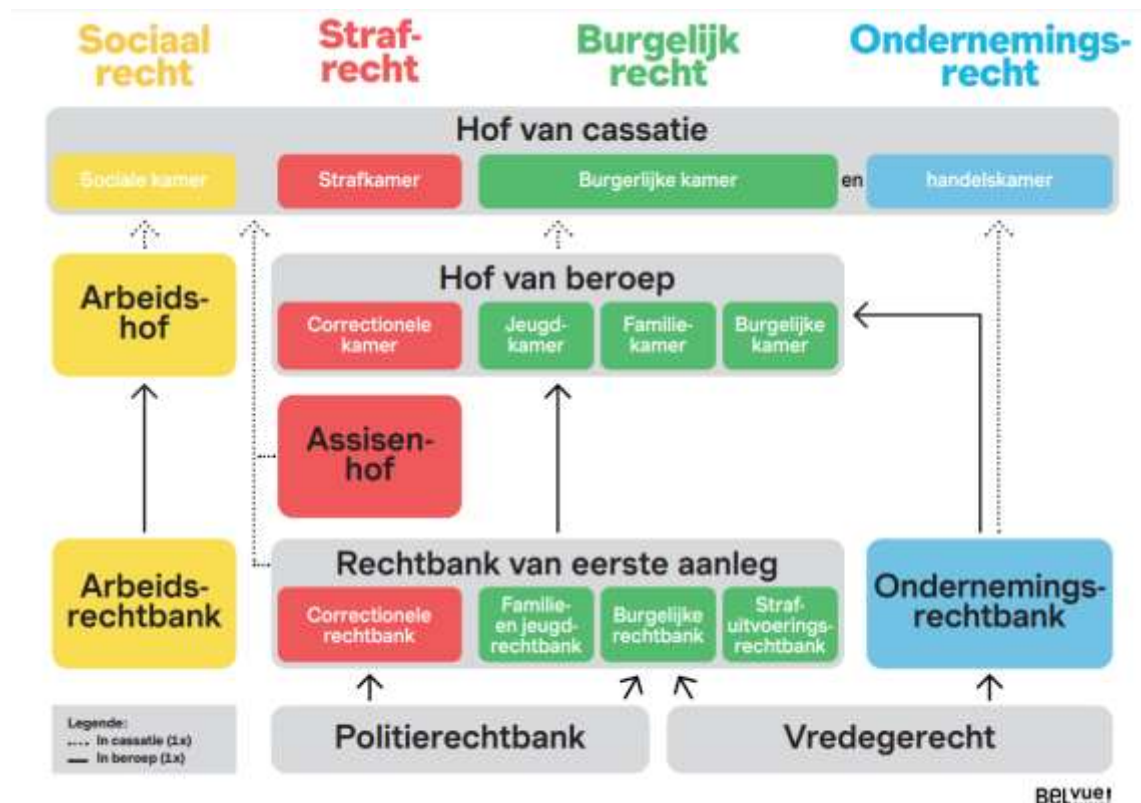
De **correctionele rechtbank** is bevoegd om te oordelen over alle wanbedrijven, zoals diefstal, aanranding van de eerbaarheid, oplichting, enz.

De **jeugdrechtbank** behandelt de meeste burgerlijke zaken en strafzaken die minderjarigen aangaan.

De **familie rechtbank** is bevoegd om kennis te nemen van alle familiale geschillen (op enkele zeldzame uitzonderingen na).

De **strafuitvoeringsrechtbank** ziet na een veroordeling toe op de uitvoering van de straf.

Schema van de gerechtshoven en rechtbanken

Burgerlijk recht? Strafrecht?

Het burgerlijk recht regelt de basisverhoudingen tussen de burgers.

Het gaat onder meer om

- de staat van de persoon (naam, woonplaats, nationaliteit, ...): adoptie, huwelijk en scheiding, successie, ...
- de staat van goederen (eigendom, vruchtgebruik, ...), en contracten (aankoop, huur, ...)
- de aansprakelijkheden: persoonlijke aansprakelijkheid, aansprakelijkheid voor zaken (vallende takken, bv.), risicoaansprakelijkheid, enz.

In geval van geschillen kunnen de rechtzoekenden zich wenden tot de vrederechter, tot de burgerlijke rechtbank en tot het hof van beroep (burgerlijke kamer).

Het strafrecht bepaalt welke handelingen verboden zijn (= de **misdrijven**) en legt de **straffen** vast in geval van misdrijf: boete, gevangenisstraf, inbeslagneming, ... Het kan ook alternatieve straffen voorzien (bijvoorbeeld een werkstraf) of bemiddeling (bijvoorbeeld een akkoord tussen slachtoffer en schuldige over het regelen van de schadevergoeding).

De strafrechtbanken zijn de politierechtbanken, de correctionele rechtbanken en de correctionele kamers van de hoven van beroep. Elke provincie (en Brussel) heeft een hof van assisen, dat werkt als een volksjury. Dat hof is bevoegd voor misdaden, politieke misdrijven en drukpersmisdrijven.

De misdrijven

Een misdrijf is een door de wet verboden handeling of gedrag, waarvoor een straf is voorzien. De misdrijven worden opgedeeld in drie 3 categorieën volgens hun ernst: **overtredingen**, **wanbedrijven** en **misdaden**

Misdrijf	Overtreding	Wanbedrijf	Misdaad
Type straf	Politiehoofdstraf	Correctionele hoofdstraf	Criminele hoofdstraf
Waar beoordeeld?	Politierechtbank	Correctionele rechtbank	Hof van assisen
Welke straf kan worden uitgesproken?	<ul style="list-style-type: none"> - gevangenisstraf van 1 tot 7 dagen - boete van 1 tot 25 € (te vermenigvuldigen met 8) - werkstraf van 20 tot 45 uren	<ul style="list-style-type: none"> - gevangenisstraf van 8 dagen tot 5 jaar - boete van 26 € of meer (te vermenigvuldigen met 8) - werkstraf van 46 tot 300 uren	<ul style="list-style-type: none"> -gevangenisstraf (opsluiting) van minimum 5 jaar - boete van 26 € of meer (te vermenigvuldigen met 8*)
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - vernietigen van andermans goed - nachtlawaai	<ul style="list-style-type: none"> - diefstal, oplichting - onvrijwillige doodslag	<ul style="list-style-type: none"> - vrijwillige doodslag - moord - moord met voorbedachte rade
Opgelet	De politierechtbank is bevoegd voor alle verkeersovertredingen, ongeacht de ernst ervan (ook met onvrijwillige doodslag)		
De jeugdrechtbank oordeelt ook over overtredingen, wanbedrijven en misdaden die zijn begaan door minderjarigen (jonger dan 18 jaar)			
<p>* opcentiemen: om rekening te houden met de inflatie worden de boetes vermenigvuldigd met een wettelijk bepaalde coëfficiënt. Momenteel worden boetes vermenigvuldigd met 8</p> <p>>> een boete van 100 € à 800 €</p>			

De actoren in een correctionele rechtszitting

Tijdens een rechtszitting maken we een onderscheid tussen de rechtzoekenden: degenen voor wie "recht wordt gedaan" en de actoren: degenen die de taak hebben "recht te doen".

1. De rechtzoekenden

Het slachtoffer (dat schade heeft geleden), of **burgerlijke partij EN** de **verdachte**

De rechtzoekenden kunnen zich laten adviseren, verdedigen en zelfs vertegenwoordigen door een of meer advocaten. De keuze van advocaat is vrij.

2. De actoren

De belangrijkste actoren zijn de **magistraten**.

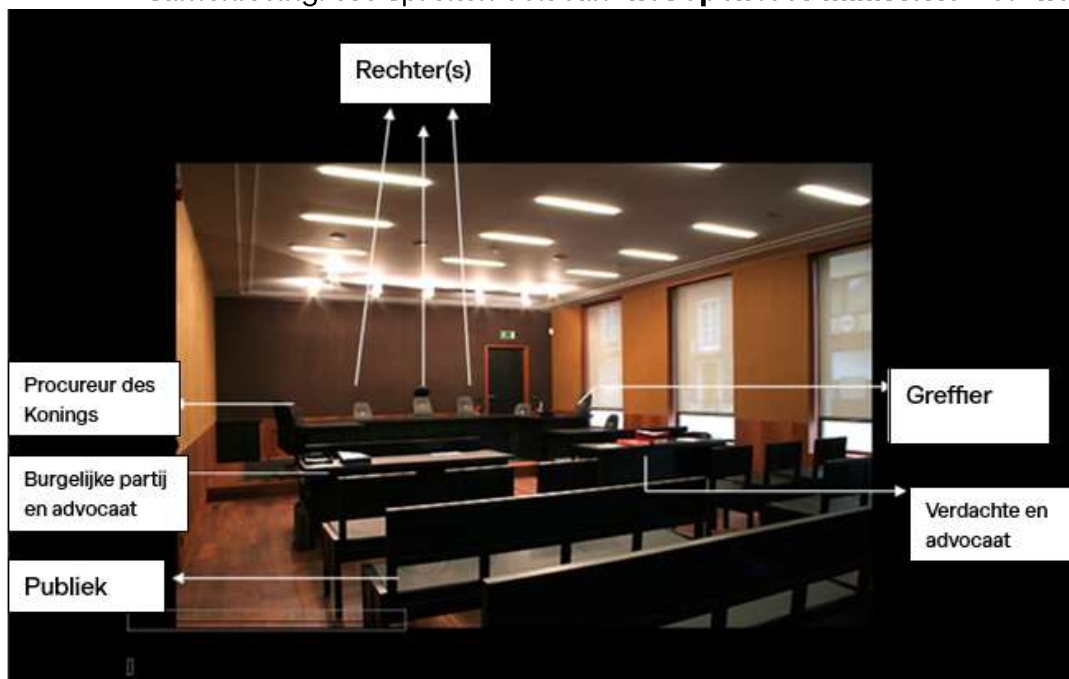
Soms zijn er een of meer **deskundigen**, die zijn aangesteld door de rechtbank om haar te informeren.

Er zijn ook de **getuigen**, die onder ede vertellen wat ze weten.

Elke rechtbank heeft een griffie. De **griffier** vervult de administratieve taken en staat de rechter bij.

We onderscheiden:

- De **zittende magistratuur**: dat zijn de **rechters**.
- De **staande magistratuur**: dat zijn de **procureurs**; zij vertegenwoordigen de samenleving. We spreken ook van "**het openbaar ministerie**" of "**het parket**".

Het verloop van een correctionele rechtszitting

Schematisch verloop van een strafprocedue:

Vóór de rechtszitting:

De procureur doet een onderzoek, dat opsporingsonderzoek wordt genoemd.

of

De onderzoeksrechter neemt de leiding van het onderzoek. In dat geval gaat het om een gerechtelijk onderzoek.

Tijdens de rechtszitting:

Na de rechtszitting:

Vervolgens (vaak binnen 15 dagen) spreekt de rechtbank zich uit over de schuld van de verdachte: zij spreekt hem of haar vrij of legt een straf op.

De rechter kan een effectieve straf uitspreken, opschorting van de uitspraak verlenen of uitstel toestaan voor uitvoering van de straf.

Woordenlijst:

Vrijspraak: de rechter oordeelt dat de ten laste gelegde feiten geen misdrijf vormen.

Opschorting van de uitspraak: de rechter oordeelt dat de persoon schuldig is, maar meent dat het beter is om hem of haar niet te veroordelen. De schuldige mag gedurende één tot vijf jaar geen misdrijf begaan.

Uitstel: de rechter veroordeelt de verdachte en legt een straf op, maar beslist om de uitvoering daarvan voor een bepaalde termijn uit te stellen. Die proeftermijn kan afhankelijk van de feiten variëren van één tot vijf jaar.